

Xalçaçılıq sənəti, milli-mənəvi dəyərlərin ilmlər üzərində yaşadılıb nəsilə-nəslə keçirilməsi ənənəsi Azərbaycan xalqının tarixi qədr qədimdir. Bu sənətə məhəbbət ədəbiyyatımızda, folklorumuzda, incəsənətimizdə hər zaman əksini tapıb. Azərbaycan ədəbiyyatının ən görkəmli nümayəndələrindən olan Mircəlal Paşayevin qələmə aldığı "Bir gəncin manifesti" povestində də xalqımızın xalçaya münasibəti, onun sər-vətimizə verdiyi dəyər bariz şəkildə özünü göstərib.

Dünyada ən öz insanlarını itirən, ehtiyac ucubətindən toxuduğu xalçasını satmağa çıxarmalı olan, lakin müqabilində xarici turistlərdən yüksək məbləğ təklifi alsın belə "...yada satmamam!" deyərək imtina edən Azərbaycan qadını. Çünki bu xalça onun üçün yalnız bir əşya deyildi. Üzərində kədərin, sevincini, dünyənini, bu gününü ilmə-ilmə nəqş etdiyi, onu köklərinə bağlayan körpü idi.

Milli Xalça Muzeyinə daxil olanda böyük yazıçımızın bu əsəri istər-istəməz yada düşür. Bu muzey Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə ocaqlarımızın, ziyalılarımızın yüksək dəyərləndirdiyi xalçaçılıq sənətinin yaşadılması üçün yaradılıb. Mehriban Əliyeva Azərbaycan xalçalarını dünyaya tanıdır, qədim sənətin şöhrətini daha da ucaldır. Bu, Mehriban xanımın milli dəyərlərimizə bağlı olmasından irəli gəlir.

Xalçaçılıq sənətinin qorunduğu müasir məkan

Azərbaycanın milli irs və mədəniyyətinin qorunub inkişaf etdirilməsində Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın özəvsiz xidmətləri var. Xalçaçılıq sənətinin dirçəldilməsi və inkişafı üçün qəbul olunmuş dövlət sənədləri, dünyada ilk xalça muzeyi olan Azərbaycan Milli Xalça Muzeyinin inkişafı ilə əlaqədar həyata keçirilən layihələr buna nümunədir. Eyni zamanda Heydər Əliyev Fondu da yarandığı ilk gündən xalqımızın milli-mədəni dəyərlərinin qorunmasında və tanıdılmasında böyük rol sahibidir.

Paytaxtımızın simvollarından birinə çevrilən Milli Xalça Muzeyi üçün yeni binanın tikintisi fondun mədəniyyət sahəsində gördüyü iri miqyaslı layihələrdən biridir. Bu layihə Mehriban Əliyevanın bilavasitə iştirakı ilə beynəlxalq səviyyədə təşkil olundu və nəhayət, xalçaçılıq sənətinin qorunub saxlanılması üçün yeni, müasir məkanın yaradılması həyata keçirildi.

Muzeyin fərqli ab-havası var, burada gözərkən xalçaçılıq sənətinin sadədən mürəkkəbə doğru inkişaf yolunu görmək mümkündür. Muzeydəki xalçalar Quba-Şirvan, Gəncə-Qazax, Qarabağ və Təbriz xalçaları olmaqla 4 tipə ayrılır. On mindən çox eksponatın saxlanıldığı muzeydə xalçaların bir qismi ekspozisiyada nümayiş olunduğu halda, bir qismi isə muzeyin fondunda müvafiq normalara uyğun olaraq qorunur. Mərkəzdə xovlu və xovsuz, eləcə də ölkədə ilk dəfə olaraq hər iki texnikanı özündə birləşdirən xalçalar mövcuddur.

Milli Xalça Muzeyinin direktoru Şirin Məlikova deyir ki, muzeyin əsas məqsədi mədəni irsimizin qorunub saxlanmasıdır: "Muzeydə həm qədim xalçaları toplayaraq onların inkişaf yolunu öyrənmək, həm də müasir eksponatlarla işləyər, eləcə də xalçaların əsərlərini nümayiş etdiririk. Müşahidələrimiz göstərir ki, günümüzdə bu sənətə marağ böyükdür. Burada xalçaçılıq sahəsində ciddi işlər həyata keçirilir, peşəkar xalçaçı rəssamlarımızla yanaşı, digər üslubda işləyən rəsamlar da öz bacarıqlarını nümayiş etdirirlər. Muzeyin toxucuları unudulmaqda olan texnologiyaları da bərpa edirlər".

Direktor qeyd etdi ki, kolleksiyamızın zənginləşdirilməsi də əsas

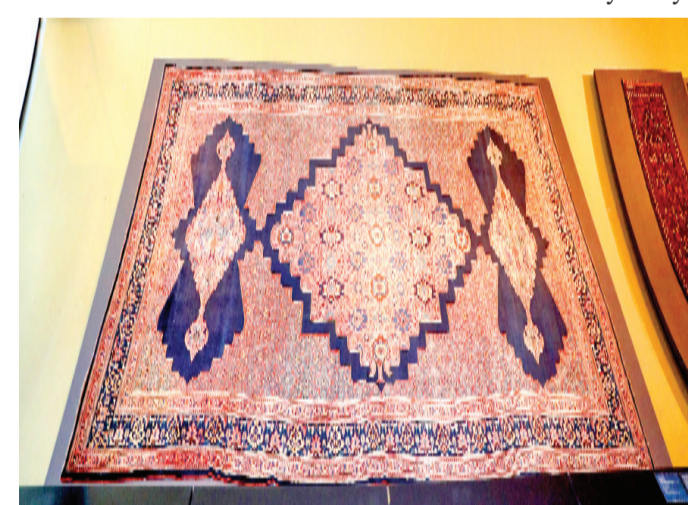
Mədəniyyətimizə qayğının təcəssümü

Mehriban Əliyevanın təşəbbüsləri Azərbaycan xalçasının şöhrətini dünyaya yayır

hədəflərimizdədir: "Dəyərli və dünya miqyaslı nadir sənət əsərlərinin alınması və muzeyə bağışlanması işində Heydər Əliyev Fondu böyük işlər görür. Bu gün qədim xalçaların tarixi vətəninə qaytarılması və muzeyin kolleksiyasına daxil edilməsi bu sahədə atılan mühüm addımlardan biri kimi çox böyük tarixi-mədəni əhəmiyyətə malikdir. "Şirvan tikməsi" (XVIII əsr), Qarabağ "Xətai" xalçası (XVII əsr) və "Naxçıvan" (XVIII əsr) xalçaları bunun bariz nümunələridir. XVIII əsrə aid nadir gözəlliyə malik tikmə nümunəsi 2017-ci ildə, XVII əsrə aid "Xətai" və "Naxçıvan" xalçaları isə 2018-ci ildə Fond tərəfindən muzeyə bağışlanıb. Bu eksponatlar sayəsində kolleksiyamız olduqca zənginləşib. Nəzərə almaq lazımdır ki, xalçaların tarixini araşdırmaq üçün bu eksponatlar vacib əhəmiyyət daşıyır. O zamanadək kolleksiyamızda belə nümunələr, demək olar ki, yox idi. Ona görə də belə xalçaların ölkəmizə qaytarılması mühüm addımdır".

Fiziki məhdudiyyətlər üçün 3D dizayn, Brayl əlifbası, surdotərcümə...

Milli Xalça Muzeyinin unikallığı onun hər kəs üçün əlçatan olmasındadır. 2019-cu ildən etibarən muzeydə inklüziv layihəyə başlanılıb. Burada otil arabaşından istifadə edən insanların rahatlığı üçün müvafiq şərait yaradılıb. Muzeydə, həmçinin eşitmə qabiliyyəti məhdu insanlar üçün jest dilini bilən, surdo-

tərcümə edən bələdçi fəaliyyət göstərir. Görmə məhdudiyyətli insanlar üçün isə muzeyin Ənənəvi texnologiya şöbəsinin toxucuları tərəfindən ekspozisiyada nümayiş etdirilən xalçaların xovsuz və xovlu texnikanın birləşməsi ilə kiçik fraqmentləri toxunub. Həmçinin bu nümunələrin yanında onların üzərindəki naxışlarla bağlı brayl şrifti ilə məlumatlar yerləşdirilib.

Milli Xalça Muzeyinin həyata keçirdiyi digər önəmli layihələrdən biri də "Tanınmış simalarla virtual tur" filmi nəzərdə tutulmuşdur. Filmdə muzeyin tarixi, burada qorunan milli-mədəni irs nümunələri və onlarla bağlı maraqlı adət-ənənələrdən bəhs olunur. Bu layihəyə pəndemiyə dövründə, insanların nöinki muzeylərdən, ümumiyyətlə, bütün mədəniyyət ocaqlarından kənar qalarkən başlanıldı. Ötən il tamamlanan bu film milli irsimizin təbliği işinə növbəti töhfə oldu.

Qarabağın sənət incisi

Xalçaçılıq sənətinin inkişafı istiqamətində dəstəyini əsirgəməyən Heydər Əliyev Fondu ölkə mədəniyyətimizin xaricdə təbliği istiqamətində də özəvsiz işlər görür, mühüm layihələr reallaşdırır. Belə layihələr sırasında Heydər Əliyev Fondu, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi və Azərbaycan Xalça Muzeyinin təşkilatlığı ilə 2018-ci ildə Moskvadakı Ümumrusiya Xalq və Dekorativ-Tətbiqi Sənəti Muzeyində, 2022-ci ildə isə Nizami Gəncəvinin 880 illik yubileyi

münasibətilə Sankt-Peterburqda, Dövlət Rus Muzeyinin Mərmər sarayında keçirilən "Yeddi gözəl" sergisini misal göstərmək olar.

Vətən müharibəsindəki qələbəmizdən qısa müddət sonra, 2021-ci il avqustun 30-da Şuşada Vaqif Poesiya Günləri çərçivəsində Heydər Əliyev Fondunun təşkilatlığı ilə "Yenidən doğma diyar. Qarabağın sənət inciləri" adlı sergi keçirilib və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva sergi ilə tanış olublar.

Fond tərəfindən bərpa olunan Xalçaçılıq Qalereyasında Azərbaycan Milli Xalça Muzeyinin təqdim etdiyi sərgidə xovlu və xovsuz xalçalar, xalça məmulatları, milli tikmə və geyim dəstləri, bədi metal nümunələri nümayiş olundu. Qeyd edək ki, yenidən öz doğma diyarında sərgilənən bu eksponatların əksəriyyəti Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı Azərbaycan Milli Xalça Muzeyinin Şuşa filialından Bakıya gətirilmişdi və indiyə qədər muzeyin kolleksiyasında qorunub saxlanılır.

Xalça Muzeyinin filiali Şuşada fəaliyyətini bərpa edəcək

İşğala qədərki dövrdə Şuşada Xalça Muzeyinin filiali mövcud idi. 2021-ci il Vaqif Poesiya Günlərində sərqi şəkildə ekspozisiyaya açıldı. Hazırda bərpa işləri aparılan muzeydə cari ildə daimi ekspozisiyanın açılacağı nəzərdə tutulub.

Muzeyin ən qürurverici işlərindən biri isə Zəfər xalçasıdır. O, 44 günlük Vətən müharibəsi dövründə interaktiv şəkildə tərtib edilən "Qarabağın xalça xəritəsi"dür. Xəritədə Qarabağın hər bölgəsinin ən məşhur xalça fraqmentləri ağ-qara rənglərdə verilib. Qələbədən sonra bu xəritə əsasında Qarabağın müxtəlif şəhər və rayonlarına aid xalçalardan fraqmentlərin, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin "Qarabağ Azərbaycandır!" şüarının, xalqımızın birliyi, qələbə əhvali-ruhiyyəsinin simvolizə edən naxışların, ornamentlərin yer aldığı Zəfər xalçası ilmlərə köçürüldü. Qələbəmizin bir ilinin tamamında, Zəfər Günü münasibətilə bu xalçanın təqdimatı keçirildi.

"Mehriban xanımın xalçaçılıq sənətinə hörmət və ehtiramı gözələrdən oxunur"

Muzeyin toxucuları Mehriban xanımla görüşlərdən xoş təəssürat və təbəssümlə bəhs edirlər. Xalça Muzeyinin Ənənəvi texnologiya şöbəsinin toxucusu Rəna Süleymanova deyir ki, o, birinci xanımla ilk dəfə 2014-cü ildə muzeyin açılışında görüşüb.

"Hər dəfə bura gələndə bizimlə nəvazişlə, səmimiyyətlə ünsiyyət qurur. Mehriban xanımın xalçaçılıq sənətinə hörmət və ehtiramı gözələrdən oxunur. Bu sənəti yaşatdığımız görə bizə minnətdarlığımızı bildirir. Hər görüşümüzə qayğılarımızla maraqlanır, uğurlarımızla tanış olur. Hər bir xalçanın çeşni, toxunma üslubu, rəngləri ilə yanaşı, onun hansı bölgədə toxulduğunu da Mehriban xanımın diqqətini çəkir", - deyir xalça toxucusu bildirir.

Azərbaycana səfər etmiş neçə-neçə mötəbər qonaq məhz Mehriban xanımın dövləti və təşəbbüsü ilə muzeyə baş çəkib. Bu görüşlər qonaqlara həm də Azərbaycan qadınının əməyi, istedadı ilə tanışlıq imkanı yaradır. Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın digər sahələrdə olduğu kimi, xalçaçılıq sənətinin inkişafına da töhfələri Azərbaycan xalqının başını daim uca edir.

Ülkər XASPOLADOVA,
İlham BABAYEV (foto),
"Azərbaycan"